

”Det er svært at være fordomsfuld ud fra stemmen” – om anvendelsen af den kønnede sociolingvistiske variabel (s) og danske lytteres opfattelse af den

Af NICOLAI PHARAO OG AGNES AGGERGAARD MIKKELSEN

Her præsenteres resultatet af en mindre sprogbrugsundersøgelse der viser at udtalen af (s) og (t) varierer både med køn, seksuel orientering og kønsfremstilling. Desuden suppleres med en undersøgelse der viser at den variation der er fundet i sprogbrugen ikke altid opfattes ens af lyttere. Samspillet mellem udtalevariationen og det sproglige indholds tilknytning til normative standpunkter tolkes som afgørende når lyttere skal afgive deres vurderinger af forskellige talere.

Køn og udtalevariation

Køn¹ og det at gøre køn er genstand for større opmærksomhed i offentligheden end tidligere. I sociolingvistikken har den sociale kategori køn længe været en central faktor, hvad enten det er på makroplan i kvantitative undersøgelser af sproglig variation og især forandring (Labov 1994, Eckert 2012, Gregersen & Pedersen 1991, Maegaard 2007), eller på mikroplan i form af at undersøge hvordan sproglig variation bruges til at fremstille sig selv og på den vis handle kønnet (Eckert & McConnell-Ginet 2013, Maegaard 2007, Quist 2012, Stuart-Smith 2007) eller gøre køn (fx Zimman 2017). En mindre håndfuld af studier har set på hvordan kønnede sociolingvistiske variabler kan fortolkes og bruges til at fremstille femininitet på forskellige måder, herunder den femininitet der knyttes til stereotype forestillinger om homoseksuelle mænd (se Campbell-Kibler & Miles-Hercules 2021 for en nylig oversigt over denne litteratur). I denne artikel præsenteres resultater fra en lille sprogbrugsundersøgelse og en større sprogvurderingsundersøgelse som begge drejer sig om hvordan den kønnede sociolingvistiske variable (s) i dansk bruges af homoseksuelle mænd, herunder nogle der optræder i drag, og hvordan denne brug opfattes

¹ Når der i teksten skrives om køn menes i udgangspunktet biologisk køn og cis-kønnede personer medmindre andet eksplicit angives. Når der skrives om at gøre køn eller handle kønnet henviser dette naturligvis til køn som en socialt konstrueret størrelse med variabilitet i kønsudtryk.

og spiller sammen med andre sproglige udtryk og derigennem indgår i en fremstilling af køn.

Drag queens giver mulighed for at se direkte på en fremstilling af feminitet, og det performative aspekt af køn (Butler 1993) bliver særligt tydeligt i en drag queen-praksis, fordi den per definition indebærer en fremstilling af en persona der gives et andet kønsudtryk end performerens eget køn. Det skal med det samme siges at der her tages udgangspunkt i de mere traditionelle elementer af drag queen performance, nemlig dem der har til formål at give en overdrevet fremstilling af stereotyp feminitet. Genren drag indeholder stor variation i sig selv, herunder performance med hvad man kunne kalde blandede kønsudtryk (drag queens med fuldskæg), og de undersøgelser der præsenteres her skal ikke opfattes som udtømmende analyser af en ensartet, monolitisk subkultur. Påstanden der ligger bag undersøgelsens udgangspunkt er at vi ved at se på adfærd i en modkultur så at sige kan holde et spejl op for naturen (om man vil) og derigennem komme til at forstå hvordan kønnede udtryk bruges og opfattes i den normative kønsfremstilling. Det er således ikke et spørgsmål om at undersøge om drag queens lykkes med at lave en god efterligning af en naturlig kvindelighed (se i øvrigt Butler 1993 for en diskussion af hvordan drag er tydeligt bevis for det unyttige i kopi-tankens), men netop et forsøg på at vise hvad der ideologisk konstrueres som normativ fremstilling af feminitet (se i øvrigt Barret 2017, og se Calder 2019 og 2021 for mere udførlige beskrivelser af drag queens og udtale i en amerikansk kontekst). Denne undersøgelse trækker således på en forståelse af drag som overdreven fremstilling af feminitet for herigennem at se på hvordan kønnet udtalevariation bruges og opfattes.

Som sociolingvistisk variabel har (s) i dansk en særlig status, idet den (i fonologisk forstand frie) fremskudte variant længe har været forbundet med især yngre kvinders udtale (Brink & Lund 195, Hutter & Bau 2006, Maegaard 2007, Lillelund-Holst et al 2019). Hvor standardudtalen (formentlig uafhængigt af det regionale substrat, men det er ikke undersøgt) har en alveolær sibilant, [s], findes også en fremskudt variant, [s+]. Lignende variation kendes fra mange andre sprog (se Levon, Maegaard & Pharao 2017 for en oversigt) og den fremskudte variant forbindes ofte med feminitet og/eller seksuel orientering, og er formentlig den mest velundersøgte sociofonetiske variabel hvad angår koblinger mellem sprog og køn. Den fremskudte variant findes i dansk sprogbrug ikke kun hos kvinder, men er også dokumenteret i i hvert fald den københavnske multietnolekt eller multietniske gadesprogsstil (Maegaard 2007, Stæhr 2010). Anekdotisk belæg angiver at den også er hyppigere i homoseksuelle mænds udtale end i heteroseksuelles, og Pharao et al

2014 finder i et sprogvurderingsstudie klar evidens for at denne variant associeres kraftigt med børsers udtale.

Sprogbrugsundersøgelse af andre sprog har påvist en statistisk signifikant forskel i homo- og heteroseksuelle mænds udtale af /s/, men der er ikke publiceret undersøgelser af dette om dansk (dog har Anna Kai Jørgensen i sit upublicerede bachelorprojekt fundet samme mønster, Jørgensen (upubl)). I denne artikel præsenteres resultaterne fra en ganske lille sprogbrugsundersøgelse af forskellige danske mænds udtale af /s/ efterfulgt af en sprogvurderingsundersøgelse. Sprogbrugsundersøgelsen benytter akustiske metoder, og derfor kommer der en kort introduktion til metoderne, før undersøgelserne præsenteres.

Akustisk undersøgelse af sibilanter – en ganske kort introduktion

Den sociolingvistiske variabel (s) er i akustisk forstand en aperiodisk lyd. Det betyder at man ikke kan bruge de samme akustiske analyseværktøjer som man bruger til at undersøge udtale af periodiske lyde som vokaler, nasaler og approksimanter. Formålet er stadig at foretage en spektralanalyse af de enkelte forekomster for at kunne beskrive variation i artikulationen, ligesom man for eksempel gør med LPC-analyse af vokaler, men hvor vokaler er kendetegnet ved at have koncentrationer af energi i bestemte frekvensområder i spekteret (de såkaldte formanter), så har aperiodiske lyde per definition energi ved alle frekvenser i spekteret. Det væsentlige er dog at energien også i aperiodiske lyde som sibilanter koncentrerer sig i et bestemt frekvensområde, og at placeringen af denne koncentration i spekteret kan fortælle os om artikulationen. Placeringen bestemmes nemlig i alt væsentligt af længden på hulrummet foran den konstriktion hvor den aperiodiske lyd er opstået som følge af at konstriktionen er så snæver at det skaber turbulens i luftstrømmen hvilket fører til den for sibilanter så karakteristiske hvislelyd. Det betyder at selvom der er energi ved alle frekvenser i spekteret så er den nemlig ikke fuldstændig tilfældigt fordelt i sibilanter: energien koncentrerer sig i et område omkring den frekvens der har den allerhøjeste amplitude, og dette område ligger højere i frekvensområdet jo mindre hulrummet foran konstriktionen er. Det betyder alt andet lige at når konstriktionens placering, dvs. sibilantens artikulationsted, rykker længere frem i talekanelen, fx fra det alveopalatale [ç] til det alveolære [s], så koncentrerer energien også om en højere frekvens. Typisk vil energien koncentrere sig omkring 4000-4500 Hz i [ç] men mellem 6000 og 6500 Hz for [s] (bemærk dog at dette i høj grad afhænger af optagelsernes beskaffenhed, jf. Shadle 1985 og Calder & Wheeler 2022).

Det er muligt at analysere enkeltforekomster af sibilanter akustisk og måle hvor energikoncentrationen er i den enkelte forekomst. Til dette formål laves en spektralskive ud fra en fouriertransformation af et udsnit af sibilanten efter en højpasfiltrering, der fjerner al energi under 1000 Hz (for at modvirke indflydelse fra baggrundsstøj og eventuelt stemthed). Denne spektrale repræsentation kan analyseres på flere måder. Den mest udbredte metode er gennem analyse af de såkaldte spektrale momenter (Flipsen et al 1999 er den første undersøgelse der bruger denne metode). De spektrale momenter er taget fra den beskrivende statistik som arbejder med fire momenter: middelværdi, spredning, skævhed og topstejlhed – tal der beskriver en kurve med én top. Anvendes disse mål på en spektralskive kan de bruges til at beskrive fordelingen af energi i spekteret og derfor kaldes de i akustisk analyse af tale for spektrale momenter. I langt den meste sociofonetiske litteratur anvendes udelukkende det første spektrale moment, som vi her vil kalde det spektrale tyngdepunkt (og som i engelsksproget litteratur benævnes *spectral center of gravity* ofte forkortet som CoG). Herved repræsenteres de enkelte sibilanter ved et enkelt tal, og størrelsen på dette tal er altså inverst korreleret med længden på hulrummet foran konstriktionen: jo højere det spektrale tyngdepunkt, jo kortere hulrum. Dermed kan den også fortælle os om artikulationsstedets relative placering og dermed hvorvidt en taler kan siges at producere et fremskudt /s/, [s+].

Variation i /s/

Flere undersøgelser af udtalen af /s/ i forskellige sprog har fundet evidens for en forskel mellem kvinder og mænds udtale af netop dette segment (fx Flipsen et al 1999 for amerikansk engelsk, Li 2017 for mandarin, Heffernan 2004 for canadisk engelsk og japansk). De fleste af undersøgelserne analyserer udtalen af /s/ akustisk og finder at det spektrale tyngdepunkt er højere i kvinders udtale af /s/ end i mænds, alt andet lige. Da dette mål jo bestemmes af størrelsen på hulrummet foran konstriktionen, kan målingerne bruges til at forstå forskelle i artikulationen ikke bare på tværs af sproglyde men også på tværs af grupper af talere og i disse studier altså forskelle mellem mænd og kvinder. En høj værdi for det spektrale tyngdepunkt skyldes som nævnt at hulrummet er mindre end hvis samme mål har en lavere værdi. Hulrummets størrelse hos kvinder kan være mindre end hos mænd af to grunde: enten skyldes det en generel forskel i talekanalens størrelse eller også skyldes det at artikulationsstedet er blevet rykket længere frem i talekanalen. Den første forklaring kan vi kalde den fysiologiske. Her forklares associationen med baggrund i forskelle i mænd og kvinders fysiologi. Ræsonnementet i disse undersøgelser er at fordi der er i forvejen er en forskel i længden på mænds og kvinders talekanaler

(mænds er generelt længere end kvinders, hvilket også afspejles i formantfrekvenserne i vokaler (Stevens 1998)), så vil kvinders sibilanter altid have et lidt højere spektralt tyngdepunkt end mænds. Det er fordi hulrummet foran konstriktionen vil være kortere i en kortere talekanal også selvom artikulationsstedet er det samme, fx alveolært.

Denne primært akustiske forskel kan høres og omfortolkes som væsentlig, hvilket kan føre til at talere der ønsker at udtrykke sig feminint (hvad det så end betyder for dem) fremskyder artikulationsstedet og derved danner et højere spektralt tyngdepunkt. Her skiftes således forklaring fra at en forskel i det spektrale tyngdepunkt skyldes en automatisk effekt af en forskel i fysiologi til en egentlig handling, en ændret vane i artikulationen. Denne forklaring kunne vi kalde den sociofonetiske model. Munson et al (2006) støtter en sociofonetisk forklaring, idet de her fandt at homoseksuelle mænd havde et højere spektralt tyngdepunkt i deres udtale af /s/ end heteroseksuelle mænd gjorde i indtaling af ordlister. Podesva & Van Hofwegen 2016 fandt et lignende mønster i deres sociolignvistiske interview fra Californien, igen med et højere spektralt tyngdepunkt hos de homoseksuelle mænd. At de homoseksuelle mænds udtale her ikke følger deres heteroseksuelle kønsfællers udtale undergraver forklaringen om at udtaleforskellen mellem mænd og kvinder skulle skyldes en direkte konsekvens af forskelle i ganens udformning, da der ikke er grund til at tro at dette fysiologiske træk hænger sammen med seksuel orientering. Dette underbygges endvidere af at man ikke altid finder en kønnet forskel i artikulationen af /s/, jf. Calder & King 2020 som undersøgte variation i /s/ hos grupper af sorte talere i to forskellige byer i USA. Kun i den ene by observeredes en forskel i det spektrale tyngdepunkt mellem mænd og kvinder. Fuchs & Toda 2008 undersøgte direkte ganemorfologi og forskelle i artikulation hos engelske og tyske talere. De fandt at tyske kvinder altid havde højere spektralt tyngdepunkt og i øvrigt et mere fremskudt artikulationsted end de tyske mænd, også for talere der havde lige lange og brede ganer. Hos deres britiske engelske informanter var der derimod altid en direkte sammenhæng mellem det spektrale tyngdepunkt og placeringen af artikulationsstedet som følge af ganens udformning. Der er med andre ord tendenser til en bagvedliggende fysiologisk årsag, men den bruges og overdrives til stilistiske formål. Det er desuden en forskel som tilskrives social betydning, idet fremskudte /s/'er i mænds udtale tilskrives homoseksualitet, jf. Campbell-Kibler 2011, Levon 2014, Pharao et al 2014. Calder 2019 sammenligner variation i /s/ hos to forskellige grupper drag queens i San Francisco og viser hvordan det fremskudte /s/ tilskrives forskellige slags femininitet alt efter hvilken visuel fremtoning det forekommer

sammen med. Den delvist kønnede forskel der kan observeres i sprogbrug kan således forbindes med flere forskellige (omend ind i mellem beslægtede) sociale betydninger.

Når man har sagt [s+] må man også sige [t^{s+}] – eller hvad?

Flere undersøgelser i flere forskellige sprog har altså fundet en sammenhæng mellem fremskudt artikulation af /s/ og feminitet og/eller (en bestemt slags) mandlig homoseksualitet, hvad enten det har været på baggrund af sprogbrugsdata eller ved at undersøge opfattelsen af folk, der bruger et fremskudt /s/.

Tager vi udgangspunkt i den fysiologiske forklaringsmodel bliver det nærliggende at spørge om de observerede forskelle rammer andre sproglyde der (i hvert fald i normen) også har et alveolært artikulationssted. Er der med andre ord tale om en form for forskel i artikulatorisk setting mellem kønnene som derfor spreder sig til andre sproglyde, her koronalerne. Når vi ydermere i dansk har et affrikeret /t/ (altså [t^s]) som således har en støjfase der, som i [s], skyldes støj dannet ved artikulationsstedet som derfor også har et spektralt tyngdepunkt, der bestemmes af længden af hulrummet foran konstriktionen, forekommer det nærliggende at undersøge om der skulle være en tendens til at talere med fremskudt /s/, som belyst ved akustiske analyser af støjfasen, også har et fremskudt /t/.

Det er vigtigt at slå fast at vi ud fra sociofonetiske undersøgelser allerede godt ved at det ikke behøver at være sådan. Maegaard 2007 viser at teenagedrenge i etnisk blandede grupper kan have både fremskudt /s/ og palataliseret /t/, m.a.o. er artikulationsstedet for sibilanten rykket fremad relativt til standardens alveolære /s/, mens artikulationsstedet for klusilen er længere tilbage end standardens alveolære /t/. Hos denne gruppe talere er der således maksimal forskel på de to koronaler. Vi ved også at brugen af det palataliserede /t/ påvirker opfattelsen af et fremskudt /s/ (jf. Lillelund & Pharao 2014, Pharao & Maegaard 2017) og svækker indtrykket af feminitet og homoseksualitet.

At dette (ud fra den fysiologiske forklaringsmodel modsatrettede) mønster kendes fra én gruppe sprogbrugere, behøver imidlertid ikke betyde at tendens til fremskydning af begge koronaler ikke findes hos andre grupper. Særligt ikke når vi ved at et relativt højt spektralt tyngdepunkt i /s/ har en robust indeksikalsk forbindelse til feminitet og (mandlig) homoseksualitet (Pharao et al 2014). For at undersøge om et sådant mønster kunne påvises, gennemførte den ene forfatter (sammen med studerende på kurset Akustisk analyse i efteråret 2016) en akustisk undersøgelse af udtalen af /s/ og /t/ hos fire forskellige grupper af talere.

Den akustiske undersøgelse

For at undersøge om der på baggrund af sprogbrugen kunne etableres en forbindelse mellem femininitet og fremskydning af /s/ og /t/ udvalgte talere fra fire grupper: heteroseksuelle kvinder, heteroseksuelle mænd, homoseksuelle mænd og drag queens. Den sidstnævnte gruppe var i dette materiale også homoseksuelle, men det er ikke det væsentlige ved at inkludere dem. Disse talere er med fordi drag queens tjener penge på at fremstille en version af femininitet, typisk en overdrivelse af træk der stereotypisk forbindes med kvinder (Barret 2017, Calder 2019). Det er derfor nærliggende at undersøge om artikulationen af sibilante koronaler, såvel /s/ som affrikationsfasen af /t/, bruges af drag queens som et middel (blandt flere) til at performe den feminine drag persona. Undersøgelser af forskellige typer drag queens i San Francisco har vist at netop artikulationen af /s/ bruges performativt til fremstillingen af forskellige femininiteter inden for byens miljø af drag queens, og at det bruges forskelligt på tværs af de enkelte undergrupperinger (Calder 2019).

Når hovedinteressen er at undersøge hvordan fonetiske variable bruges til at performe sit køn, vil det idelle datagrundlag udgøres af optagelser hvor informanterne ikke samtidig har andre (fx visuelle) midler til rådighed til at fremstille deres køn. Derfor analyserede vi /s/'er og /t/'er i podcasts. Podcasts bliver lavet for at blive lyttet til, i modsætning til for eksempel et debatprogram på tv eller en optræden på en scene eller for den sags skyld i et sociolingvistik interview, hvor den person som informanten henvender sig til er til stede og kan se vedkommende. Podcasten kan således tænkes i sig selv at invitere deltagerne til at "skrue op" for kønsfremstillingen gennem deres udtale. Desuden traf det sig så heldigt at der i 2016 (og nogle år efter) var en ugentlig podcast på det daværende Radio 24syv, der hed "Er du sunshine?" Podcasten blev sendt live hver fredag eftermiddag og var lavet af bøsser og for bøsser (og deres veninder). Der var altså en eksplicit fremhævelse af seksualitet allerede i programmets oplæg, hvorfor dette datagrundlag også på denne måde kan tænkes af invitere de faste deltagere til at performe deres kønsudtryk. Blandt de faste deltagere var medlemmer af drag queen-kollektivet Vesterbro Dragudlejningsservice, et fællesskab af dragperformere i København, der deltog i programmet som deres drag personaer. Til sammenligning med de bøsser og drag queens der deltog i "Er du sunshine?"-podcasten udvalgte kvindelige deltagere fra Lone Franks program "24 spørgsmål til professoren" og mandlige deltagere fra Michael Jeppesens program "Forfra". Det må bemærkes at deltagerne i disse programmer *formodes* at performe deres køn inden for en heteronormativ ramme af kønsfremstilling. Det kan naturligvis ikke fastslås med sikkerhed, men det der legitimerer disse optagelser som sammenligningsgrundlag for optagelserne med deltagerne

i ”Er du sunshine?” er at disse som nævnt indgår i en ramme der eksplicit sætter fokus på mandlig homoseksualitet og drag performance af feminitet, mens kønsfremstilling ikke tematiseres i de to andre programmer. Det betyder også at resultaterne her naturligvis ikke kan tolkes som et udtryk for hvordan hhv. mænd, kvinder og bøsser udtaler deres /s/’er og /t/’er i alle kontekster. Her er alene tale om en undersøgelse af hvordan køn gøres af enkelte personer i en kontekst hvor taleren er bevidst om at blive lyttet til, herunder om der kan ses tendenser til at artikulationen af /s/ og /t/ bruges til dette.

Sprogbrugsdata

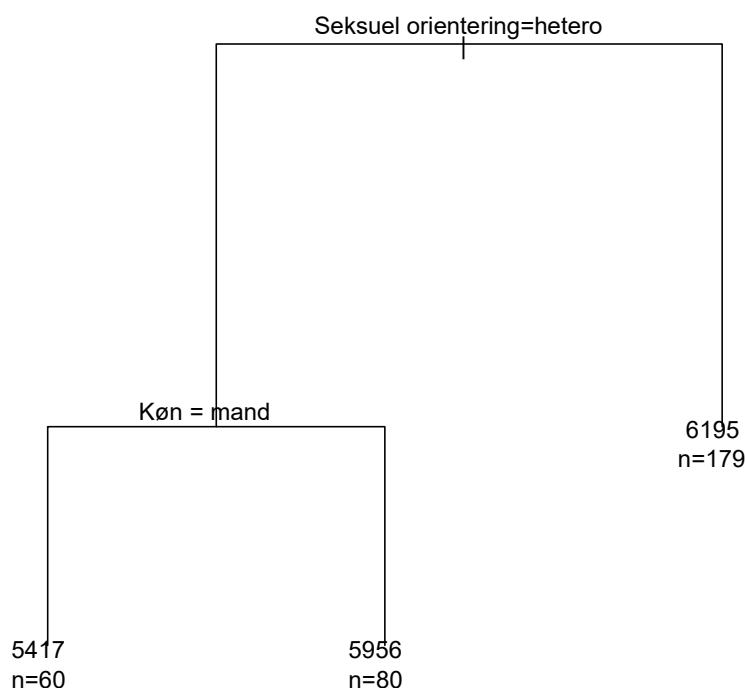
Fire heteroseksuelle kvinder, tre heteroseksuelle mænd, fire bøsser og fire drag queens blev udvalgt til den akustiske undersøgelse. Alle 15 informanter havde som nævnt deltaget i podcasts på Radio24syv, og lyd materialet bestod således af podcastafsnit hentet fra radiokanalens hjemmeside i m4a-formatet. Dette format er komprimeret i sammenligning med det filformat (wav-filer) der mest udbredt bruges til akustiske analyser, fordi det er et format hvor man kan være sikker på at hele spekteret er repræsenteret og kan analyseres. Men man kan naturligvis også analysere på komprimerede lydfile, så længe man ikke sammenligner med undersøgelser foretaget på andre filformater. For eksempel har DeDecker & Nycz 2010 vist at der kan opstå forskelle i formantmålinger som følge af filformatet alene, ligesom Calder et al 2022 for nylig har vist at netop sibilanters spektrale egenskaber påvirkes i den komprimering der foregår i programmet Zoom, hvorfor sammenligninger på tværs af optagelser lavet over Zoom og i et lydstudie eller med en professionel optager i nogens hjem ikke bør foretages. Ved at bruge optagelser der alle er lavet i sammenlignelige lydstudier og som findes i samme filformat, mindskedes risikoen for at indføre optagetekniske artefakter til data.

For hver taler udvalgte 20 forekomster af /s/ og 20 forekomster af /t/ i ordinitial position i trykstærk stavelse. Forekomster af /s/ segmenteredes ud fra kriterierne beskrevet hos Jongmann et al. 2000, dvs. at begyndelsen af /s/ blev sat ved begyndelsen af højfrekvente aperiodiske svingninger i spektrogrammet og afslutningen sættes ved det sted hvor intensiteten nåede sit minimum i /s/ før begyndelsen af det efterfølgende segment, hvis dette var en vokal eller sonorant (som i ’så’ eller ’slem’), og 10 millisekunder før begyndelsen af det efterfølgende segment når dette var en lukkelyd (som i ’spændende’ eller ’strengt’). Affrikationsfasen af forekomster af /t/ blev segmenteret således at begyndelsen blev sat umiddelbart efter eksplosionsfasen og afslutningen ved intensitetsminimum før den efterfølgende vokal (der var ingen forekomster af /t/ før andre lydtyper i det udvalgte materiale). Disse

manuelt segmenterede forekomster af /s/ og /t/ blev herefter automatisk analyseret spektralt i Praat (Boersma & Weenink 2023) ved brug af et script (udarbejdet af førsteforfatteren). Scriptet foretog en *long term average spectrum*-analyse af hele udsnittet af enten sibilanten eller affrikationsfasen. Det er altså ikke muligt at undersøge eventuelle dynamiske egenskaber ved segmenterne. Forekomsterne blev højpas-filtreret over 1000 Hz for at undgå eventuel indflydelse fra stemthed og lavfrekvent baggrundsstøj samt spektrale prominenser der ikke har med artikulationsstedet at gøre (Shadle 1985). Scriptet beregnede med brug af funktionen i Praat den resulterende spektralskives såkaldte *Center of Gravity*, det vi her kalder det spektrale tyngdepunkt.

Resultater af den akustiske analyse

Målingerne af det spektrale tyngdepunkt i /s/ og /t/ blev statistisk analyseret med CART-analyser med pakken *rpart* (Atkinson et al 2022) i programmet R (R Core Team 2022). CART, eller *classification and regression trees*, bruger regression til at dele et datasæt op ud fra de faktorer man lægger i sin CART-model. Den rangerer desuden effekterne efter hvilke der er vigtigst for at forstå strukturen i datasættet, og inkluderer kun faktorer der er statistisk signifikante. Til nærværende analyser inkluderes oplysninger om talerens køn, seksualitet og om vedkommende var drag eller ej. På den måde bliver det muligt at se om medlemmer af de fire grupper har statistisk signifikant tendens til at producere akustisk forskellige realiseringer af de to segmenter. Analysen blev udført separat for /s/ og /t/ og resultaterne vises nedenfor i figur 1 og figur 2.

Klassifikationstræ for (s)

Figur 1. Klassifikationstræ for (s) hver knude i træet indikerer et split i data, der opdeler i statistisk signifikant forskellige grupper. Ved hver knude står den faktor, der splitter datasættet og ved knuder lavere i træet angives faktorer der splitter datasættet i yderligere forskellige undergrupperinger. For enden af hver gren i træet angives gennemsnitsværdien af det spektrale tyngdepunkt i hertz for den pågældende gruppe samt antal tokens dette er baseret på. Se i øvrigt teksten.

Mønsteret viser at de heteroseksuelle mænd grupperes for sig når vi ser på /s/'ernes spektrale tyngdepunkter: de er statistisk signifikant lavere hos de heteroseksuelle mænd (5427 Hz) end hos de heteroseksuelle kvinder (5956 Hz) og de homoseksuelle mænd (6195 Hz). Bemærk at der ikke er forskel på om de homoseksuelle mænd er drag queens eller ej. Faktisk er der heller ikke statistisk signifikant forskel på det spektrale tyngdepunkt i /s/ hos kvinder og homoseksuelle mænd i dette datasæt.

Dette resultat ligner hvad tidligere studier i andre sprog har fundet og underbygger fortolkningen af /s/ som en særligt feminin variabel.

Den samme analyse vises for målingerne af det spektrale tyngdepunkt i (t) i figur 2.

Klassifikationstræ for (t)

Figur 2. klassifikationstræ for (t): Hver knude i træet indikerer et split i data, der opdeler i statistisk signifikant forskellige gruppe. Ved hver knude står den faktor, der splitter datasættet og ved knuder lavere i træet angives faktorer der splitter datasættet i yderligere forskellige undergrupperinger. For enden af hver gren i træet angives gennemsnitsværdien af det spektrale tyngdepunkt i hertz for den pågældende gruppe samt antal tokens detter er baseret på. Se i øvrigt teksten.

Ser vi på mønsteret for /t/ er der en overraskelse. Her grupperes heteroseksuelle mænd og drag queens nemlig sammen (med relativt lave værdier på hhv. 5350 Hz og 5207 Hz), mens heteroseksuelle kvinder og homoseksuelle mænd grupperes

sammen (at adskillelsen i klassifikationstræet i figur 2 klassificerer drag queens for sig selv, skyldes datasættets struktur. En regressionsmodel bekræfter at der ikke er statistisk signifikant forskel på drag queens og heteroseksuelle mænds værdier i /t/). Disse resultater afkræfter således hypotesen om at femininitet skulle være noget der gøres ved at fremskyde begge sibilante koronaler. Eller sagt på en anden måde: hvor de heteroseksuelle kvinder faktisk har højere spektrale tyngdepunkter i deres /s/'er og /t/'er, hvilket kan siges at støtte den fysiologisk-artikulatoriske forklaring, så er denne tendens ikke til at spore hos drag queensne, som ellers med rimelighed kan forventes at være dem blandt de homoseksuelle mandlige talere i data der er ved at performe femininitet. Desuden modsiges den fysiologisk-artikulatoriske forklaring af at de fire bøsser i datasættet ikke adskiller sig fra de heteroseksuelle kvinder mht. spektrale tyngdepunkter for /s/ og /t/. Vi har ingen grund til at påstå at homoseksuelle mænd skulle have en anden ganemorfologi end heteroseksuelle mænd, at deres ganer fx skulle være kortere eller at seksuel orientering skulle følges af en anderledes tandstilling. Tværtimod peger resultatet her på lignende mønstre fra tysk (Fuchs & Toda 2008) og engelsk (Stuart-Smith 2007) som viser at biologisk køn ikke nødvendigvis determinerer det spektrale tyngdepunkt i sibilanter. Det peger med andre ord på at artikulationen af disse to koronaler i dansk skyldes stilistiske træk som talere foretager.

Selvom /t/'erne hos drag queens ikke kan siges at være tilbagetrukkede sådan som de palataliserede /t/'er i Maegaard 2007s gruppe af 'seje etnisk blandede drenge' (Maegaard 2007:194-197), så ligner mønsteret alligevel lidt. Der er i hvert fald hos drag queensne en klar tendens til at det kun er /s/, der bliver fremskudt som en del af deres performede femininitet. En mulig fortolkning af dette mønster er at det fremskudte /s/ hos disse drag queens bliver mere akustisk fremtrædende fordi det forekommer i kombination med alveolære /t/'er, og at dette giver mulighed for indeksikalsk fremtrædenhed. Læg mærke til at de tre andre grupper enten har alveolært eller fremskudt artikulationssted for både /s/ og /t/, mens netop drag queensne kan siges at gøre brug af en kontrastering mellem de to variable.

Bare fordi man har det i munden er det ikke sikkert det kommer ind mellem ørerne

Sprogbrugsdataene for variation i udtalen af /s/ og /t/ antyder altså at en stor forskel i det spektrale tyngdepunkt for de to segmenter bruges til at tydeliggøre en overdrevet performance af femininitet. Men bliver det også opfattet sådan? Det har vi undersøgt i et opfølgende indeksikalitetseksperiment, hvor vi bad lyttere tage stilling

til forskellige stemmer, der netop adskilte sig ved spektrale tyngdepunkter i deres /s/ og /t/. Med indeksikalitetseksperiment menes noget i retning af en sprogholdningsundersøgelse som fx dem der bruges til at undersøge dialekter og regiolekters vitalitet i Danmark. Men hvor formålet med sprogholdningsundersøgelser typisk er at undersøge op- og nedvurderinger af varieteter (eller enkelte træk), så er fokus i et indeksikalitetseksperiment mere direkte at undersøge hvilke sociale betydninger der knytter sig til en bestemt form for variation. Metoden er den samme, nemlig talervurdering ud fra sprogprøver og i dette tilfælde som en verbal guise-undersøgelse (Garret 2010). Undersøgelsen her lægger sig i forlængelse af tidligere undersøgelser af opfattelsen af variationen i /s/ og /t/ og inddrager derfor flere af de samme skalaer som før er blevet brugt. Fordi metoden er et verbal guise fremfor matched guise-eksperiment, bliver det relevant at se nærmere på indholdet i nogle af de stemmeprøver der blev brugt. Til disse analyser inddrages tolkninger fra funktionelt grammatiske tilgange til at undersøge forholdet mellem udtalevariationen og ordvalget for at fortolke resultaterne.

Et indeksikalitetseksperiment

Nærværende indeksikalitetseksperiment havde det specifikke formål at undersøge opfattet femininitet hos talere der enten havde meget lille forskel i det spektrale tyngdepunkt i /s/ og /t/ eller en stor forskel i det spektrale tyngdepunkt i /s/ og /t/. Det var således en direkte test af hypotesen fra sprogbrugsundersøgelsen, og derfor valgte vi at bruge skalaer til bedømmelsen fra starten (i stedet for først at stille deltagerne åbne spørgsmål og dernæst konstruere skalaer som i fx Pharao et al 2014 eller Lillelund-Holst et al 2019). Da vi fra tidligere undersøgelser ved at fremskudt /s/ også påvirker vurderingen af om taleren er venlig, intelligent eller kommer fra Nordsjælland, og for mandlige talere om han lyder homoseksuel eller ej, endte vi med at inkludere 5 skalaer i eksperimentet: *Feminin*, *Homoseksuel*, *Venlig*, *Intelligent* og *Snobbet*. Den sidste skala, *Snobbet*, blev betegnet sådan fordi dataindsamlingen skulle foregå i Århusområdet, og vi var ikke sikre på at de sociale konnotationer til overklasse og snobbethed som betegnelsen Nordsjælland kan tolkes at have for københavnske lyttere (jf. diskussionen i Pharao et al 2014) ville være de samme hos århusianske unge.

Dataindsamlingen blev udført på to forskellige dage på to forskellige gymnasier i Århusområdet og vi fik svar fra i alt 212 århusianske gymnasieelever. De stemmeprøver de skulle vurdere på de fem skalaer var konstrueret af klip fra podcasts,

nemlig føromtalt ”Er du sunshine?” hvorfra to af de queens der var med i sprogbrugsundersøgelsen, Chantal Al-Arab og Athena Lady, blev brugt igen. Desuden fra ”Politikens Poptillæg” med Felix og Oskar, de repræsenterer to homoseksuelle mænd, og ligeledes fra ”Politikens Poptillæg” med Lucia og Josefine der repræsenterer to heteroseksuelle kvinder. De tre grupper vi fra sprogbrugsstudier altså ved har tendens til at fremskyde deres /s/ var således repræsenterede, og i klippene havde deres sibilanter da også høje spektrale tyngdepunkter. Sprogprøverne var omtrent lige lange og der var omtrent lige mange forekomster af s’er og lige mange forekomster af t’er i hver sprogprøve. Kun for de to drag queens var der en stor forskel i det spektrale tyngdepunkt mellem /s/ og /t/, hhv 195 Hz for Athena og 1418 Hz for Chantal, og generelt var det spektrale tyngdepunkt lav i deres t’er. De to kvindelige talere adskilte sig fra de mandlige ved at have en højere gennemsnitlig grundtone end dem og mens deres laveste grundtone var tæt på at være den samme som hos de mandlige sprogprøver, så var deres højeste grundtone meget højere, hvilket altså tyder på at de har haft et større tonalt spænd og måske en mere dynamisk tonegang end i de andre sprogprøver. Det er muligt at dette kan påvirke vurderingerne og det vil vi derfor inddrage i analyserne. I tabel 1 nedenfor opsummeres sprogprøvernes akustiske karakteristika for /s/, /t/ og grundtone.

STEMME	ATHENA	CHANTAL	FELIX	OSKAR	LUCIA	JOSEFINE
Gruppe	Drag	Drag	Bøsse	Bøsse	Kvinde	Kvinde
Varighed	13 sek	10 sek	11 sek	10 sek	12 sek	13 sek
Antal /s/	13	9	15	9	7	8
/s/ spektrale tyngdepunkt gns	6625 Hz	6354 Hz	5938 Hz	6767 Hz	7576 Hz	6369 Hz
Antal /t/	3	4	5	6	7	4
/t/ spektrale tyngdepunkt gns	5030 Hz	4946 Hz	5291 Hz	6788 Hz	7464 Hz	6742 Hz
Forskel /s/ og /t/	1595 Hz	1418 Hz	647 Hz	21 Hz	112 Hz	373 Hz
f0 gns	122 Hz	122 Hz	150 Hz	110 Hz	191 Hz	172 Hz
f0 min	70 Hz	55 Hz	60 Hz	60 Hz	66 Hz	51 Hz
f0 maks	210 Hz	222 Hz	224 Hz	289 Hz	310 Hz	291 Hz

Tabel 1. Stemmeprøvernes fonetiske sammensætning.

Instruktioner og dataindsamling

Deltagerne i eksperimentet fik ikke noget at vide om talernes identitet på forhånd. De fik således ikke at vide at der blandt de seks personer de skulle vurdere, ville være to drag queens. Stemmeprøverne blev afspillet på højttalere i klasselokalerne, mens deltagerne indtastede deres vurderinger online. Vurderingerne blev foretaget på de fem skalaer nævnt ovenfor. Skalaerne blev altid præsenteret i samme rækkefølge for hver stemmeprøve, og deltagerne skulle for hver af disse angive en værdi fra 1 til 5 hvor 1 var lavest og 5 var højest. Deltagerne var blevet gjort opmærksomme på at der ikke var tale om at komme med rigtige eller forkerte svar, men at vi udelukkende var interesserede i deres umiddelbare vurdering. Alle deltagere blev desuden bedt om at afgive en kommentar efter alle stemmeprøver var blevet afspillet og vurderet. Her kunne de angive om der var noget bestemt de havde bemærket ved de lydklip, de lige havde lyttet til, og hvad de i øvrigt troede formålet med undersøgelsen var. Det var frivilligt om de ville kommentere, men det sikrede muligheden for at de for eksempel kunne angive om de havde bemærket bestemte sproglige træk (det være sig udtale eller ordvalg) i nogle af stemmeprøverne, og samtidig ville det give mulighed for at inddrage deres forestillinger om undersøgelsens formål i fortolkningen af resultaterne. Disse svar bliver således centrale i diskussionen af de kvantitative analyser.

Resultaterne

Indeksikalitetseksperimentet blev som nævnt udført på to forskellige dage på forskellige gymnasier. Oprindeligt havde vi kun planlagt en enkelt dataindsamling, men det var ret hurtigt meget klart at de to drags, Athena og Chantal, blev vurderet vidt forskelligt fra hinanden på de fleste af de fem skalaer og i hver sin ekstrem sammenlignet med de fire andre sprogrøver: Athena blev generelt vurderet højest mens Chantal blev vurderet lavest. Det var naturligvis en overraskelse i forhold til hypotesen, men vi ville også gerne sikre os at det endelige resultat ikke skyldtes at alle lyttere havde hørt Athena før de hørte Chantal og derfor vurderede Chantal anderledes. Ganske vist havde de ikke fået navne på stemmerne og heller ikke nogen oplysning om at der ville indgå klip med drags i forsøget, men vi ville gerne undersøge denne tilsyneladende effekt nærmere. Vi konstruerede derfor en ny version hvor deltagerne hørte Chantal før de hørte Athena. Som det vil fremgå af de statistiske analyser var der stadig forskel i vurderingen af de to: Athena vurderes højest på skalaerne *feminin*, *homoseksuel*, *venlig* og *snobbet*, mens Chantal vurderes højest på *intelligent*, uanset rækkefølgen af de to stemmeprøver.

Data blev analyseret med ordinal logistisk regression med blandede effekter. Fordi vi havde set i de rå data at der var forskel på stemmerne inde for typerne, især på de to drag queens, brugte vi stemme og type som faktorer i analysen. Desuden undersøgte vi om der var en interaktion mellem stemme og afspilningsrækkefølge og vi inkluderede også lytterens køn som faktor. Den enkelte lytter blev inkluderet som tilfældig faktor i modelstrukturen for at kontrollere for mulig overdreven indflydelse fra udvalgte lyttere i forsøget. Vi indsamlede ikke flere data om deltagerne andet end deres køn og kan derfor ikke gå ind i en analyse af forskellige lyttergrupper. Analyserne blev lavet med funktionen *clmm* fra pakken *ordinal* (Christensen 2023) i programmet R (R Core Team 2022). Den samme model (stemme*rækkefølge + lytterkøn) blev testet på data fra hver skala separat. Resultaterne gennemgås pr. skala nedenfor, og kun statistisk signifikante faktorer inkluderes i de endelige modeller.

Feminin

Coefficients	Estimate	Std. Error	z value	Pr(> z)	
stemmeChantal	-3.00801	0.25866	-11.629	< 2e-16	***
stemmeFelix	-0.96749	0.24197	-3.998	6.38e-05	***
stemmeJosefine	0.15724	0.24301	0.647	0.5176	
stemmeLucia	-0.18752	0.24147	-0.777	0.4374	
stemmeOskar	-0.57347	0.24245	-2.365	0.0180	*
rækkefølgeB	-0.01732	0.29590	-0.059	0.9533	
lytterkøn	0.36603	0.19122	1.914	0.0556	.
stemmeChantal:					
rækkefølgeB	0.89452	0.37084	2.412	0.0159	*
stemmeFelix:					
rækkefølgeB	0.13419	0.36347	0.369	0.7120	
stemmeJosefine:					
rækkefølgeB	-0.04664	0.36659	-0.127	0.8988	
stemmeLucia:					
rækkefølgeB	-0.42166	0.36585	-1.153	0.2491	
stemmeOskar:					
rækkefølgeB	-0.89019	0.36483	-2.440	0.0147	*

Signif. codes: 0 '***' 0.001 '**' 0.01 '*' 0.05 '.' 0.1 ' ' 1

Tabel 2. Modelopsummering for skalaen *Feminin*

Rækkefølgen har ikke en effekt i sig selv, men interagerer med stemmen. Som tabellen viser gælder dette for Chantal og Oskar der bliver bedømt hhv en smule højere og en smule lavere i rækkefølge B end i rækkefølge A. Bemærk at det netop var Chantal og Oskar der byttede plads relativt til Athena, så det tyder på at der er en lille effekt af Athena, man bedømmes lavere på skalaen *Feminin* når man optræder umiddelbart efter hende.

Men der er også en hovedeffekt af stemme for feminin-skalaen og det er den der er særligt interessant. Den viser nemlig at Josefine og Lucia ikke vurderes signifikant anderledes end Athena på feminin-skalaen, mens de andre stemmer gør. Athena vurderes altså omtrent lige så feminin som de to kvindestemmer. Til gengæld vurderes de andre mænd signifikant mindre feminine end Lucia, Josefine og Athena, uanset stemmeprøvernes præsentationsrækkefølge.

Homoseksuel

Vi inkluderede en skala for homoseksualitet, fordi tidligere undersøgelser har vist at vurdering på skalaen Feminin er positivt korreleret med vurderinger på skalaen Homoseksuel. Resultaterne for regressionsanalysen vises nedenfor.

Faktor	Estimate	Std. Error	z value	Pr(> z)							
stemmeChantal	-3.1059	0.2614	-11.883	< 2e-16	***						
stemmeFelix	-1.2579	0.2411	-5.217	1.82e-07	***						
stemmeJosefine	-4.6393	0.2933	-15.818	< 2e-16	***						
stemmeLucia	-4.4743	0.2867	-15.606	< 2e-16	***						
stemmeOskar	0.2746	0.2454	1.119	0.26329							
rækkefølgeB	-0.1326	0.3030	-0.438	0.66168							
lytterkønm	0.3086	0.2048	1.507	0.13186							
stemmeChantal:											
rækkefølgeB	0.9955	0.3691	2.697	0.00699	**						
stemmeFelix:											
rækkefølgeB	0.3688	0.3639	1.013	0.31085							
stemmeJosefine:											
rækkefølgeB	0.3707	0.3956	0.937	0.34877							
stemmeLucia:											
rækkefølgeB	0.8997	0.3817	2.357	0.01843	*						
stemmeOskar:											
rækkefølgeB	-1.1525	0.3679	-3.133	0.00173	**						

Signif. codes:	0	'***'	0.001	'**'	0.01	'*'	0.05	'.'	0.1	' '	1

Tabel 3. Modelopssummering for skalaen *Homoseksuel*

Ganske som ved skalaen Feminin ser vi her en interaktion mellem rækkefølge og stemme, men også en hovedeffekt for stemme, ikke for rækkefølge alene. Hovedeffekten for stemme viser at Athena og Chantal igen vurderes signifikant forskelligt, og Chantal har igen en meget lavere gennemsnitsvurdering end Athena på skalaen Homoseksuel (den er dog lidt højere og dermed tættere på Athenas vurdering ved rækkefølge B). De to heteroseksuelle kvindestemmer vurderes også signifikant lavere på skalaen Homoseksuel, men det er sådan set ikke overraskende, idet vi ikke forventer at forskelle i sibilante spektrale tyngdepunkter er associeret med kvindelig homoseksualitet. Hvad der måske er mere overraskende er at det kun er Oskar, der ikke vurderes anderledes end Athena – Felix, den anden mandestemme i sættet,

vurderes også lave på skalaen Homoseksuel end Athena. Bemærk at der ikke er nogen rækkefølgeforskel i vurderingen af Felix-stemmeprøven, men at Oskar-stemmeprøven vurderes signifikant lavere end Athena i rækkefølge B, som netop er den rækkefølge hvor Oskar bliver afspillet (og dermed vurderet) efter Athena. Det ser altså ud til at stemmeprøven efter Athena blegner noget i indekssikalitet på både Feminin- og Homoseksuel-skalaerne. Særligt interessant ved denne model er dog at netop de to drag queens, som havde sammenlignelige akustiske forskelle i deres /s/ og /t/, vurderes vidt forskelligt, uanset rækkefølge.

Venlig, Intelligent og Snobbet

For at få et mere nuanceret indblik i hvilke former for feminitet der måtte være på spil i de unges vurdering af de seks stemmeprøver, ser vi også på bedømmelserne på de tre skalaer Venlig, Intelligent og Snobbet. Modellerne præsenteres samlet nedenfor.

Venlig

	Estimate	Std. Error	z value	Pr(> z)	
stemmeChantal	0.11344	0.24708	0.459	0.64614	
stemmeFelix	1.08979	0.24067	4.528	5.95e-06	***
stemmeJosefine	1.36513	0.24550	5.561	2.69e-08	***
stemmeLucia	1.25416	0.24856	5.046	4.52e-07	***
stemmeOskar	2.24661	0.24782	9.065	< 2e-16	***
rækkefølgeB	0.42339	0.28703	1.475	0.14019	
lytterkøn	-0.09486	0.17979	-0.528	0.59777	
stemmeChantal:rækkefølgeB	-0.60113	0.37014	-1.624	0.10437	
stemmeFelix:rækkefølgeB	0.05594	0.35994	0.155	0.87649	
stemmeJosefine:rækkefølgeB	-1.09926	0.36345	-3.025	0.00249	**
stemmeLucia:rækkefølgeB	-0.69665	0.36783	-1.894	0.05823	.
stemmeOskar:rækkefølgeB	-0.82296	0.36203	-2.273	0.02301	*

Intelligent

stemmeChantal	3.53761	0.27774	12.737	< 2e-16	***
stemmeFelix	2.04837	0.26591	7.703	1.33e-14	***
stemmeJosefine	2.63213	0.26813	9.817	< 2e-16	***
stemmeLucia	1.73734	0.25707	6.758	1.40e-11	***
stemmeOskar	1.26281	0.25597	4.933	8.08e-07	***
rækkefølgeB	0.22453	0.30683	0.732	0.4643	
lytterkøn	0.01504	0.18812	0.080	0.9363	
stemmeChantal:rækkefølgeB	-1.26160	0.38649	-3.264	0.0011	**
stemmeFelix:rækkefølgeB	-0.97380	0.38608	-2.522	0.0117	*
stemmeJosefine:rækkefølgeB	-0.43545	0.38202	-1.140	0.2544	
stemmeLucia:rækkefølgeB	-0.55484	0.37467	-1.481	0.1386	
stemmeOskar:rækkefølgeB	-0.84619	0.37567	-2.253	0.0243	*

Snobbet

	Estimate	Std. Error	z value	Pr(> z)	
stemmeChantal	-1.7411	0.2505	-6.951	3.64e-12	***
stemmeFelix	-1.6895	0.2475	-6.828	8.64e-12	***
stemmeJosefine	-2.5305	0.2541	-9.957	< 2e-16	***
stemmeLucia	-1.7296	0.2502	-6.913	4.76e-12	***
stemmeOskar	-1.8878	0.2463	-7.664	1.80e-14	***

rækkefølgeB	-0.1164	0.3031	-0.384	0.700980	
lytterkønm	0.6552	0.1953	3.356	0.000791	***
stemmeChantal:rækkefølgeB	0.7606	0.3680	2.067	0.038771	*
stemmeFelix:rækkefølgeB	-0.6995	0.3707	-1.887	0.059168	.
stemmeJosefine:rækkefølgeB	0.6457	0.3724	1.734	0.082973	.
stemmeLucia:rækkefølgeB	0.4458	0.3682	1.211	0.225900	
stemmeOskar:rækkefølgeB	-0.1218	0.3659	-0.333	0.739206	

 Tabel 4. Modelopssummeringer for skalaerne *Venlig*, *Intelligent* og *Snobbet*

Bemærk at der for alle tre skalaer er tale om en statistisk signifikant interaktion mellem præsentationsrækkefølge og stemme, men at rækkefølgen aldrig er signifikant i sig selv, hvorimod der også altid er en hovedeffekt af stemme. Denne interaktion vender vi tilbage til nedenfor. Det er i øvrigt også første gang vi kan se en effekt af lytterens køn, nemlig for skalaen *Snobbet*, hvor drengene har en tendens til at vurdere Athena (lidt) højere på skalaen end pigerne har. Denne effekt har dog ikke umiddelbart noget med de fonetiske forskelle at gøre, og viser således kun at drenge her dømmer lidt hårdere end pigerne (jf. Kristiansen 2017, Monka 2013).

For skalaerne *Intelligent* og *Snobbet* ser vi igen at Chantal vurderes signifikant anderledes end Athena, men kun på skalaen *Snobbet* vurderes hun igen lavere end Athena og i øvrigt ikke lavest. På skalaen *Intelligent* derimod vurderes Chantal meget højere end Athena. Faktisk vurderes alle de fem andre stemmer højere på skalaen *Intelligent* end Athena, men der er størst forskel på Athena og Chantal. Chantal vurderes med andre ord højest på denne skala. Skalaen *Venlig* er den eneste hvor de to drag queen-stemmer ikke vurderes forskelligt – men bemærk at de fire andre stemmer alle vurderes højere på skalaen *Venlig* end Athena og dermed også end Chantal.

Disse effekter påvirkes som nævnt i nogen grad af afspilningsrækkefølgen og igen sådan at det betyder noget for vurderingen af en stemmeprøve om den præsenteres umiddelbart efter Athena eller ej, idet det netop er for stemmerne Chantal og Oskar at der er en signifikant interaktion. For Chantal er effekten af denne interaktion dog aldrig så stor at hun vurderes på lige fod med Athena, kun at forskellen mindskes. Dette understøtter den tidligere foreslåede Athena-effekt.

Opsummering af de statistiske analyser af vurderingerne

Overordnet set vurderes de to drag queens altså ikke som lige så venlige som de øvrige stemmer, men herefter adskiller de sig. Athena vurderes som meget mere feminin og homoseksuel og noget mere snobbet end Chantal, men også meget mindre intelligent end Chantal. Sammenligner vi Athena med de to kvindestemmer, Lucia og Josefine, tegner der sig et lidt andet billede. Athena vurderes som lige så

feminin som dem, men som mindre venlig og intelligent og mere snobbet end de to kvindestemmer.

Vurdering og den enkelte lytter

Hidtil har vi set på den gennemsnitlige vurdering af de seks stemmepøver på de udvalgte skalaer. Denne fremgangsmåde følges i de fleste undersøgelser af sprogholdninger, også når det gælder dansk (se fx Kristiansen & Grondelaers 2013, Monka 2013). Sommetider ses der lidt nærmere på forskellige grupper af lyttere, fx om der er forskel på vurderingerne mellem forskellige grupper (fx Kristiansen 2017, Maegaard 2007 for danske undersøgelser, men se også Campbell-Kibler og miles-hercules 2022 for en undersøgelse af holdningsforskelle mellem hvide og sorte amerikanere). Den slags analyser giver et indblik i den sociolingvistiske variants indeksikalske felt (Eckert 2008) eller de viser, når variationen foregår på varietetsniveau, det overordnede billede af de holdninger til og vurderinger af den sproglige variation der eksisterer i et sprogsamfund. Det kan især være en fordel når sprogholdningsundersøgelser bruges til at forstå igangværende sprogforandringer, da det her er vigtigt at få indblik netop på populationsniveau, hvor sprogbrugen også er undersøgt. Af samme årsag kan det være fordelagtigt i det vi her har kaldt indeksikalitetsundersøgelser, dvs. undersøgelser som nærværende, hvor formålet er at forstå de værditilskrivninger en bestemt variant undergår i et sprogsamfund. Ved at se på den gennemsnitlige vurdering får vi et indtryk af det indeksikalske felt der deles blandt sprogbrugere i et foruddefineret fællesskab. Men hvad nu hvis de enkelte medlemmer af fællesskabet ikke er enige? Nok får vi stadig et indtryk af det indeksikalske felt for fx fremskudt (s), men hvis indeksikalske felt er det egentlig? Hvis vi tager modellens udgangspunkt alvorligt, og betragter det indeksikalske felt som en klynge af betydningspotentialer der bringes i spil i hver brugssituation, så må vi også spørge os selv hvilke aspekter af en given brugssituation der kan medvirke til at danne den konkrete sociale betydning i en given sprogbrugssituation. Når vi anerkender potentialet for et betydningsskred hver gang en taler bruger en fremskudt variant af variabelen (s), så må vi også undersøge hvad der kan være med til at forårsage dette skred. Hvor andre undersøgelser har vist at det kan være andre fonetiske træk der påvirker værditilskrivningen af et bestemt træk (Maegaard & Pharao 2021, Levon 2014, Campbell-Kibler 2011), er der også undersøgelser som viser at egenskaber ved lytteren kan påvirke vurderinger. Det kan være relativt statiske egenskaber som i ovennævnte der har undersøgt forskelle i vurderinger på tværs af køn eller race/etnicitet, eller undersøgelser som inddrager lytterens humør

(Campbell-Kibler 2011) eller villighed til at afgive fordomsfulde svar (Levon et al 2022).

I undersøgelsen af vurderinger af drag queens som præsenteres her, er det naturligvis også muligt at se nærmere på detaljerne i de afgivne vurderinger. Selvom de statistiske analyser ikke viste nogen effekt af lytternes eget køn, kan der naturligvis stadig være forskelle i vurderingerne. Fremfor at undersøge spørgsmålet kvantitativt ved at se på fordelingerne af svar på de enkelte skalaer, vil vi her dykke ned i de fritekst svar, deltagerne afgav til sidst i undersøgelsen. Kun 31 af de 212 deltagere valgte at skrive en kommentar til sidst. Mange af dem var enten kommentarer i forhold til lydstyrken eller bare et simpelt ”nej” eller ”Ingen kommentarer”. Men hvad der er interessant her er at 10 af de 31 kommentarer forholder sig til undersøgelsens formål med at vurdere talere på skalaer der har med sociale træk at gøre. 8 af disse kommentarer på det overraskende og især svære ved at skulle vurdere folks seksualitet eller kønsudtryk ud fra stemmen alene. 5 af disse udtrykker decideret ubehag ved at blive bedt om at foretage vurdering af taleres seksualitet, mens en enkelt af de andre fandt oplevelsen lærerig. De 8 kommentarer gengives her:

- (1) Ved homoseksualitetsspørgsmålet er jeg gået ud fra at 3 er mere neutralt, det er svært at bedømme seksualitet ud fra en stemme, det er noget jeg generelt plejer at vente med at bedømme til jeg kender mere om nogen. Jeg kender dog udtrykket "Gay voice" som jeg kunne genkende ved nogle, men som jeg prøvede ikke at have den store effekt på mine svar.
- (2) Jeg havde det lidt ubehageligt med at dømme talernes seksualitet ud fra deres stemme. Jeg havde også lidt svært ved at dømme objektivi, når jeg automatisk finder sjællandsk mere snobbet, fordi jeg er Århusianer.
- (3) Jeg synes, at det var ubehageligt at blive udfordret på mine fordomme. Det er både sjovt, men også lidt unødvendigt at skulle dømme på den måde.
- (4) Jeg kan godt lide, at den får mig selv til at indse, at på stemmer putter jeg folk i "bokse". Fx der var en som jeg synes lyder homoseksuel, men jeg ved det jo ikke, kender jo ikke personen.

- (5) Det der feminin, altså kvinder er vel automatisk mere feminine end mænd.
- (6) Det gjorde mig meget ubehageligt tilpas, at vi skulle svare på hvor "homoseksuelle" folk taler... jeg mener ikke at det bidrager positivt til generaliseringen af homoseksuelle som er et meget stort problem. Ingen grund til at italesætte det på den måde, det burde ikke være noget folk på vores alder burde tænke over.
- (7) Det er svært at være fordomsfuld, og svært at antage nogens personlighed ud fra stemmen.
- (8) Utrolig svær at vurdere mænd og deres seksualitet.

Kommentar nr. 4 understreger netop den bagvedliggende præmis i enhver sprogholdnings- eller indeksikalitetsundersøgelse: de tilkendegivne meninger afspejler ikke faktiske sammenhænge mellem et udtryk og en social kategori, men kun at der eksisterer en indeksikalisk relation mellem udtrykket og den sociale betydning, idet sproglige fordomme er som alle andre fordomme. Hvad der er nok så interessant, og som vi ikke bemærkede i tidligere undersøgelser af forholdet mellem udtalevariation og seksualitet eller kønsudtryk, er det at deltagere udtrykker ubehag ved at skulle foretage vurderingen. Det giver naturligvis anledning til eftertanke vedrørende de etiske aspekter i det overhovedet at udføre indeksikalitetsundersøgelser. Men endnu mere interessant fortæller det os noget om disse skalaers antagede værdi for deltagerne. Det forekommer rimeligt at tolke det sådan at ubehaget skyldes en oplevelse af at blive bedt om at vurdere talerne negativt, når der spørges til hvor homoseksuelle eller feminine de lød. Det er bemærkelsesværdigt at ingen nævner at det var svært eller ubehageligt at høre om nogen lød mere eller mindre snobbet, intelligent eller venlig på trods af at sådanne vurderinger jo også kan være nedsættende. De deltagere der udtrykker ubehag ved at skulle foretage vurderinger på skalaerne 'homoseksuel' og 'feminin' afgiver udelukkende vurderinger på 1 eller 2 på disse to skalaer, men angiver gerne 4 på skalaen 'snobbet' eller 2 på skalaen 'intelligent'. Det er således ikke nedvurdering i sig selv (som det at give en høj score på skalaen Snobbet eller en lav score på skalaen Intelligent med rimelighed kan betragtes som, da det ikke har høj prestige at blive opfattet som meget snobbet eller lidt intelligent), der er ubehageligt, men det at skulle foretage bedømmelser af folks seksualitet eller kønsudtryk. At et sådan ubehag opstår for nogle deltagere i vurderingssituationen peger i vores øjne på at dimensionerne fortsat er stigmatiserende.

Rettigheder til trods, så er der stadig i stereotypisk forstand noget nedsættende forbundet med (mandlig) homoseksualitet og femininitet (til trods for at skalaerne jo ikke har en iboende valens). Selvom kun en lille andel af deltagerne giver udtryk for dette ubehag, så er der stadig tilkendegivelser der peger på at det indeksikalske felt der tegner sig for enkelte sproglige træk, når man ser på gennemsnitvurderinger, nok deles i et sprogsamfund, men ikke nødvendigvis støttes af alle. Sådanne uenigheder blandt deltagerne i en undersøgelse peger på at også lytterens ideologiske ståsted kan påvirke den indeksikalske kobling mellem udtalevariant og social betydning i den konkrete sprogbrugssituation. Netop dette perspektiv, altså hvad der former de indeksikalske forbindelser i den konkrete situation vil vi se nærmere på nedenfor ved at tage et grundigere kig på indholdet i sprogprøverne.

Sprogprøvernes indhold

Hvor den lille sprogbrugsundersøgelser af 15 taleres udtale af /s/ og /t/ i optrædender i podcasts viste at drag queens – i modsætning til de tre andre talertyper i undersøgelsen – har en tendens til at fremskyde deres /s/ men ikke deres /t/, i hvert fald når de performer deres drag persona, så tyder indeksikalitetseksperimentet ikke på at dette udtalemønster nødvendigvis genkendes som performet (hyper)femininitet af unge lyttere. Ganske vist tegner der sig et billede af at Athena Lady høres som meget feminin, hvilke understøttes yderligere af at hun vurderedes meget højt på skalaen for homoseksualitet. Da hun desuden vurderes lavt på skalaen for venlighed og skalaen for intelligens men højt på skalaen for snobbethed, tegner der sig et billede af at kontrasten mellem fremskudt /s/ og standard /t/ hos en mandestemme kan tilskrives en form for bøssediva-persona i retning af den som Podesva 2006 beskriver for sin informant Heath, når han ved festlige selskaber skruer op for brugen af falsetstemme. Men der er ingen spor af disse konnotationer i vurderinger af Chantal Al-Arab på trods af at de to stemmeprøver har omtrent samme gennemsnitlige grundtone og grundtonespænd (se tabel 1 ovenfor) og at de netop har samme forskel akustiske i /s/ og /t/. Så hvis vi med disse resultater ønsker at sige at fremskudt /s/ i særdeleshed indekserer femininitet og at denne indeksikalske værdi kan bruges performativt til, sammen med variation i /t/, at fremstille en bestemt slags ”divafemininitet”, så må vi også sige at disse indeksikalske forbindelser kan blokeres fuldstændig. Hvad er det ved de to stemmeprøver der skaber denne forskel?

Nedenfor gengives indholdet i de to drag queen-stemmeprøver ortografisk.

Athena Lady:

“jeg har lige fået en ny forsikring. Det var sådan en del af aftalen da jeg købte den nye lejlighed, så skulle jeg ligesom samle alle mine ting i den nye bank – og så min gamle forsikring den udløber her den 31. og nu har jeg lige fået den nye forsikringspolice og der står først den starter første februar”

Chantal Al-arab:

“og for det andet så skal man ikke lægge UD i et foredrag med at sige ‘du er helt perfekt på trods af alt det her’ – det skal jo ikke være på trods af, det skal være jeg elsker dig, jeg accepterer at der er nogen ting hvor du er anderledes end mig”

Vi har understreget udtryk som vi mener kan tolkes til at påvirke i hvor høj grad taleren fremstår autoritativ. I uddraget fra Athena kan vi se at hun bruger ‘sådan’ og ‘ligesom’ som diskurspartikler, der bidrager til at få (dele af) udsagnet til at fremstå mere vage på samme måde som det engelske ‘like’ (se Schoning et al 2023 om ‘sådan’ i dansk, Hasund 2002 om det norske ‘liksom’ der har samme funktion som det danske ‘ligesom’ her). Chantal bruger også udtryk der signalerer vaghed, nemlig ‘alt dether’ og ‘nogen ting’, der kan klassificeres som en form for generelle udvidere (Christensen & Jensen 2018), og dermed bidrager til at dele af ytringen fremstår vage eller uforpligtende som vi ser det hos Athena. Men Chantal bruger også udtryk der lader hende fremstå normativ ved at kombinere et modalverbum med et generisk pronomen. Hun anviser nemlig retningslinjer for hvordan folk generelt (ved brug af ‘man’) bør opføre sig (formentlig i forbindelse med hvordan man skal behandle en man er forelsket i, det fremgår ikke entydigt ud fra uddraget), idet hun udtrykker hvordan noget skal og ikke skal være. Netop brugen af verbet ‘skulle’ (her i formen ‘skal’) er med til at få det semantiske indhold af denne stemmeprøve til at fremstå mere autoritativ, fordi det udtrykker nødvendighed i modsætning til verbet ‘kunne’ der udtrykker mulighed (Hansen & Heltoft 2011, §13). En mulig fortolkning af denne indholdsmæssige forskel er således at den autoritet der tilskrives Chantal gennem ordenes pragmatiske funktioner, får udtrykkets indeksikalske forbindelser til den sociale betydning ‘feminin’ til at blegne. Accepterer man den præmis, at det ikke opfattes som feminint at påtage sig autoritet, så kan resultatet tolkes som et eksempel på en blokering af konnotationen. Dette understøttes i nogen grad også af at den skala hvorpå de to drag queens vurderes ens og lavere end alle andre er venlighed. Selvom venlighed formentlig også er kønnet, stereotypisk, så er det ikke så mærkeligt at et autoritativt udsagn ikke opfatte som meget venligt. Og eftersom vurderingen i disse eksperimenter må formodes at pege på stereotypiske forestillinger, tyder dette mønster på at en misogyn ideologisk mo-

del er på spil: hvis man kommer med et autoritativt, normanvisende udsagn for adfærd bliver man ikke opfattet som ligeså feminin, som hvis man udtaler sig om noget mere neutralt. Uanset at der bruges udtaletræk der i andre sammenhænge opfattes som feminine, så blokeres disse af den kønnede autoritet der ligger i det normative indhold.

Diskussion

Det havde været fordelagtigt at kunne undersøge hvornår i løbet af afspilningen af stemmeprøverne de enkelte vurderinger bliver foretaget. Herved havde det været muligt mere direkte at undersøge indflydelsen af de udtryk vi fremhæver i ovenstående analyse og set på om de modificere det indtryk lytterne danner sig ved begyndelsen af de enkelte stemmeprøver. Som Austen & Campbell-Kibler 2022 viser kan der være stor forskel på hvilke vurderinger der foretages undervejs og hvilken bedømmelse der gives når afspilningen er afsluttet. Austen og Campbell-Kibler 2022 viser og argumenterer for at vurderingerne foretaget løbende, mens man lytter, til dels ændres når der skal gives en samlet vurdering efter man har hørt en talers udsagn til ende. Levon, Sharma & Ye 2022 viser noget lignende i vurderingen af forskellige britiske regiolekter i forbindelse med en jobsamtale. Selvom den endelige vurdering i visse tilfælde ender med at være ens i sammenligningen af *Standard Southern British English* og *Multicultural London English*, i hvert fald når indholdet af stemmeprøverne er sammenligneligt og passende til konteksten, så er der forskel på hvor hurtigt den positive vurdering foretages. Levon et al 2022 viser at den positive vurdering af standard-stemmeprøverne foretages relativt tidligt mens der lyttes, hvorimod det for multietnolektstemmeprøverne først er når det leksikalske indhold indikerer at personen er kompetent at bedømmelsen stiger til at være lige så positiv som for standard-talerne. Dette resultat sættes i relation til forskellige psykolingvistiske og socialpsykologiske modeller der ser evalueringsprocesser som dem der foretages i et indeksikalitetseksperiment som et resultat af processer i et interaktivt system. I dette perspektiv vil lytteren under sin vurdering somme tider opleve en vis form for usikkerhed. Denne usikkerhed skal imidlertid afgøres, som Giles (2011) påpeger, hvilket gør at lyttere må rette deres opmærksomhed mod forskellige dele af det signal der er under bedømmelse for således at opløse usikkerheden tilfredsstillende, således at et svar kan afgives (hos Giles 2011 tales der om hvorledes folk foretager disse beslutninger i egentlig interaktion med andre mennesker, men det kan overføres til indeksikalitetseksperimenter, der jo trods alt forsøger at nærme sig en efterligning af de processer der foregår i hverdagsinteraktioner). Det er med andre ord muligt at forstå forskellen i vurderingen af Athena og Chantal

som et resultat af at lytterne i tilfældet med Chantal gives muligheder for at rette deres opmærksomhed væk fra de kønnede indtryk der indekseres i segmenternes og intonationens akustik, netop fordi de normative formuleringer peger opmærksomheden imod Chantals positionering af sig selv som en der har adgang til at fremstå som en autoritet med hensyn til korrekt adfærd. Der er ikke på samme måde i Athenas udsagn noget indholdsmæssigt der kan rette opmærksomheden væk fra udtrykket, hvorfor det umiddelbare indtryk af en hyperfeminin diva kan bevares i bevidstheden. Denne tolkning er som nævnt kun et forslag, og undersøgelsen her bør følges op af målinger der kan være med til at afgøre hvordan vurderinger af kønsudtryk spiller sammen med andre social træk der aktiveres af sproglige udsagn.

Samlet set viser undersøgelsen, at fysiologisk begrundede forklaringer på mønstre i udtalevariation har et relativt begrænset potentiale, hvis vi vil forstå variationen til bunds. Alene det resultat fra den akustiske undersøgelse der viser at de homoseksuelle mænd tenderer til at have lige så fremskudte /s/'er som kvinder og meget mere end de heteroseksuelle mænd, understreger at udtalevariation ikke kan være fysiologisk determineret. I stedet støtter de den efterhånden velkendte sociolingvistiske konklusion at udtale kan bruges som semiotisk ressource og fx bruges til at "gøre at være mand" på forskellige måder. Det viste sig desuden også at udtalen hos de drag queens der blev undersøgt med de akustiske analysemetoder ikke havde fremskudt /t/, hvorved de lignede de heteroseksuelle mænd med adskilte sig fra de to andre grupper der også brugte fremskudt /s/. Det understreger yderligere den fysiologisk baserede models begrænsninger, idet samme artikulator bruges forskelligt afhængigt af hvilken sproglyd, og formentlig hvilken socialt betydningsfuld udtale variant, der er i spil. Vi argumenterede for at det kunne ses som et tegn å at talere i en selv-fremstilling kan trække på kontrastering af beslægtede sproglyde. Det efterfølgende indeksikalitetseksperiment viser til gengæld at det er væsentligt ikke kun at relatere mønstre i sprogbrugen til kategoriseringer af de talere, der har været genstand for undersøgelsen, når man vil forstå social betydning. Hvis vi var stoppet ved at konstatere forskellen i sprogbrugsmønstrene var vi ikke kun gået glip af muligheden for at se i hvor høj grad de identificerede sociale betydningspotentialer var noget der blev delt af større dele af det sprogsamfund de forekommer i, men vi ville også været gået glip af det resultat der viser at udtalemæssigt meget lige stemmer ikke nødvendigvis opfattes ens. Som vi har diskuteret, så peger dette resultat på et behov for mere fintmærkende metoder til at undersøge den påstand at de sociofonetiske varianter sociale betydningspotentialer kan påvirkes af diskurspragmatiske funktioner af ordvalg og dermed dele af et udsagns leksikalske og grammatiske varianter.

Vi bemærkede desuden at nogle af deltagerne i indeksikaliteteksperimentet udtrykte ubehag ved at skulle tilkendegive stereotype forestillinger om sammenhænge mellem udtale og seksualitet og kønsfremstilling. Vi har stor forståelse for dette synspunkt, og mener det er en vigtig lektie at tage med i videre arbejde med undersøgelser af social betydning. Men vi mener også at dette ubehag peger på vigtigheden af at blive ved med at undersøge folks forestillinger om sproglige stereotyper. Formålet med at afdække disse sproglige fordomme skal selvfølgelig ikke være at udpege og udskamme den enkeltes vurderinger, men i stedet at afdække et eventuelt normativt pres i sprogsamfundet for at rette ind på sit sprog og tale ordentligt. For når det forbindes med ubehag at afgive en anonym vurdering af en mand som lydende meget feminin eller homoseksuel, så må noget af den misogyni og homofobi man kunne ønske var blevet efterladt i en anden tid stadig klistre sig til adfærd der afviger fra normen.

Litteratur

- Atkinson, Beth, Brian Ripley & Terru Therneau 2022: package rpart Version 4.1.19
- Austen, Martha & Kathryn Campbell-Kibler 2022: Real-time speaker evaluation: How useful is it, and what does it measure? *Language* 98(2), 108-130. doi:10.1353/lan.2022.0000.
- Barret, Rusty 2017: *From Drag Queens to Leathermen: Language, gender and gay male subcultures*. Oxford: Oxford University Press.
- Boersma, Paul & Weenink, David 2023: Praat: doing phonetics by computer [computer program]. Version 6.3.01, fra <http://www.praat.org/>
- Butler, Judith 1993: *Bodies That Matter: On the discursive limits of "sex"*. New York: Routledge.
- Brink, Lars & Jørn Lund, 1975: *Dansk Rigsmål I & II*. København: Gyldendal.
- Calder, J 2019: From sissy to sickening: the indexical landscape of /s/ in SoMa, San Francisco. *Journal of Linguistic Anthropology*. 332-358.
- Calder, J 2020: Language, gender, and sexuality in 2019: interrogating normativities in the field. *Gender and Language*. 429-454.
- Calder, J & Sharese King 2022: Whose gendered voices matter? Race and gender in the articulation of /s/ in Bakersfield, California. *Journal of Sociolinguistics* 26 (5). 604-623. <https://doi.org/10.1111/josl.12584>
- Calder, Jeremy, Rebecca Wheeler, Adams, Sarah, Amarelo, Daniel, Arnold-Murray, Katherine, Bai, Justin, Church, Meredith, Daniels, Josh, Gomez, Sarah, Henry, Jacob, Jia, Yunan, Johnson-Morris, Brienna, Lee, Kyo, Miller, Kit,

- Powell, Derrek, Ramsey-Smith, Caitlin, Rayl, Sydney, Rosenau, Sara & Nadine Salvador. Is Zoom viable for sociophonetic research? A comparison of in-person and online recordings for vocalic analysis. *Linguistics Vanguard*, 2022, 20200148. <https://doi.org/10.1515/lingvan-2020-0148>.
- Campbel-Kibler, Kathryn 2011: Intersecting variables and perceived sexual orientation in men. *American Speech*. 86(1). 52-68.
- Campbell-Kibler, Kathryn & deandre miles-hercules 2022: Perception of gender and sexuality. I Judith Baxter & Jo Angouri (red.) *The Routledge Handbook of Language, Gender and Sexuality*. London:Routledge.
- Christensen, R. 2023: *ordinal—Regression Models for Ordinal Data*. R package version 2023.12-4, <https://CRAN.R-project.org/package=ordinal>
- Christensen, Tanya Karoli & Jensen, Torben Juel. 2018: Og sådan noget i den stil: Generelle udvidere i moderne dansk talesprog. I Christensen, Fogtmann, Jensen, Karrebæk, Maegaard, Pharao & Quist (red.) *Dansk til det 21. århundrede: Sprog og samfund*. U Press, København. 73-91.
- De Decker, Paul & Jennifer Nycz 2011: For the Record: Which Digital Media Can be Used for Sociophonetic Analysis?," *University of Pennsylvania Working Papers in Linguistics*17(2), Article 7.
- Eckert, Penelope 2008: Variation and the Indexical Field, *Journal of Sociolinguistics* 12(4). 453-476.
- Eckert, Penelope 2012: Three waves of variation study: The emergence of meaning in the study of sociolinguistic variation. *Annual Review of Anthropology* 41, 87–100.
- Eckert, Penelope & Sally McGonnel-Ginet 2013: *Language and Gender* (2. Udg.). Cambridge:Cambridge University Press.
- Flipsen Jr, P., L. Shriberg, G. Weismer, H. Karlsson, & J. McSweeny, J. 1999: Acoustic characteristics of /s/ in adolescents. *Journal of Speech, Language, and Hearing Research* 42(3). 663–677.
- Fuchs, Susanne & Martine Toda 2010: Do differences in male versus female /s/ reflect biological or sociophonetic factors?. In Susanne Fuchs, Martine Toda & Marzena Zygis (eds.), *Turbulent sounds. An interdisciplinary guide*, 281-302. Berlin: Mouton de Gruyter
- Giles, Howard 2011: Language attitudes: The role of motivated information management. *Canadian Issues*, Autumn, 28–34.
- Gregersen, Frans & Inge Lise Pedersen 1991: *The Copenhagen Study in Urban Sociolinguistics*. København: C. A. Reitzel.

- Hansen, E. & L. Heltogt 2011: *Grammatik over det Danske Sprog*. Syddansk Universitetsforlag.
- Hasund, I. K. (2002). Congratulations, like!–Gratulerer, liksom! Pragmatic particles in English and Norwegian. In *From the COLT's mouth... and others'* (pp. 125-139). Brill.
- Heffernan, Kevin 2004: The spectra of /s/ as a marker of social gender in Japanese and English. *Toronto Working Papers in Linguistics* 23.
- Hutters, Birgit & Anja Bau 2006: Danske indskolingsbørns udtale af /s/ med særligt henblik på læsp. *Dansk Audiologopædi* 1. 16-28
- Hyttel-Sørensen, Liva 2017: "Gangster" or "Wannabe" – Experimental and ethnographic approaches to a contemporary urban vernacular in Copenhagen. Ph.d. afhandling, Københavns Universitet.
- Garret, Peter, 2010: *Attitudes to Language*. Cambridge University Press : UK.
- Jørgensen, Anna Kai upubl: *Akustisk analyse af vokal- og s-kvalitet hos unge danske mænd*. Bachelorprojekt, Københavns Universitet.
- Kristiansen, Tore 2009: The macro-level social meanings of late-modern Danish accents, *Acta Linguistica Hafniensia* 41. 167-192.
- Kristiansen, Tore 2011: Attitudes, Ideology and Awareness. I Ruth Wodak, Barabra Johnstone & Paul Kerswill (red.) *The SAGE Handbook of Sociolinguistics*. London: Sage. 265-278.
- Kristiansen, Tore 2017: Kvantitative studier af køn-og-aksang-ideologien hos unge danskere. *Danske Talesprog* 17. 167-196.
- Labov, William 1972: *Sociolinguistic Patterns*. Philadelphia: University of Pennsylvania Press.
- Labov, William 1994: *Principles of Linguistic Change, Vol 1: Internal Factors*. London: Blackwell.
- Levon, Erez 2014: Categories, stereotypes, and the linguistic perception of sexuality? *Language and Society*, 43(5), 539. <https://doi.org/10.1017/s0047404514000554>
- Levon, Erez, Marie Maegaard & Nicolai Pharao, 2017: Introduction: Tracing the origins of /s/ variation. *Linguistics* 55 (5). 979-992.
- Levon, Erez, Devyani Sharma & Yang Ye 2022: Dynamic sociolinguistic processing: Real-time changes in judgments of speaker competence. *Language* 98(4). 749-774. doi:10.1353/lan.2022.0020.
- Li, Fangfang 2017: The development of gender-specific patterns in the production of voiceless sibilant fricatives in Mandarin Chinese. *Linguistics* 55 (5). 102-1044.

- Lillelund, Aleksandra & Nicolai Pharao 2014: Sociale betydninger af [t̥] og [s+] blandt unge i København, *Danske Talesprog* 14, 94-123.
- Lillelund-Holst, Aleksandra Culap, Marie Maegaard & Nicolai Pharao 2019: “Not from a ‘Danish’ home; typical of trying to sound ‘tough’”: Indexical meanings of variation in /s/ and /t/ in the speech of adolescent girls in Copenhagen, *Revista de Estudos da Linguagem* 27 (4). 1701-1736.
- Maegaard, Marie 2007: *Udtalevariation og -forandring i københavnsk: En etnografisk undersøgelse af sprogbrug, sociale kategorier og social praksis blandt unge på en københavnsk folkeskole*. Danske talesprog 8.
- Maegaard, Marie & Malene Monka 2019: Sprogforandring over tre generationer i Nordjylland, Sønderjylland og på Bornholm: Standardisering i tre forskellige tempi. *Danske Talesprog* 19. 153-181.
- Monka, Malene 2013: *Sted og sprogforandring: en undersøgelse af sprogforandring i virkelig tid hos mobile og bofaste informanter fra Odder, Vinderup og Tinglev*. Danske Talesprog 13.
- Munson, Benjamin, Elizabeth McDonald, N.L. DeBoe & A. R. White 2006: The acoustic and perceptual bases of judgments of women and men’s sexual orientation from read speech. *Journal of Phonetics*, 34(2), 202–240
- Pharao, Nicolai, Marie Maegaard, Janus Spindler Møller & Tore Kristiansen 2014: Indexical meanings of [s+] among Copenhagen youth: Social perception of a phonetic variant in different prosodic contexts. *Language in Society* 43(1). 1-32.
- Pharao, Nicolai & Marie Maegaard 2017: On the influence of coronal sibilants and stops on the perception of social meanings in Copenhagen Danish. *Linguistics*, 55(5), 1141–1168.
- Podesva, Robert & Stefanie van Hofwefgen 2016: How Conservatism and Normative Gender Constrain Variation in Inland California: The Case of /s/. *University of Pennsylvania Working Papers in Linguistics* 20(2), Artikel 15.
- Quist, Pia 2012: *Stilistisk praksis: Unge og sprog i den senmoderne storby*. København: Museum Tusulanums Forlag.
- R Core Team 2022 *R: A language and environment for statistical computing*. R Foundation for Statistical Computing, Vienna, Austria. URL <https://www.R-project.org/>
- Schoning, C., Helder, J., & Diskin-Holdaway, C. (2023). Vi snakker sådan: An analysis of the Danish discourse-pragmatic marker sådan. *Nordic Journal of Linguistics*, 46(1), 46-82.

Shadle, Christine 1985: *The acoustics of fricative consonants*. Cambridge: MIT Press.

Stevens, Kenneth 1998: *Acoustic Phonetics*. Cambridge: MIT Press.

Stuart-Smith, Jane 2007:). Empirical evidence for gendered speech production: /s/ in Glaswegian. I J. Cole & J. Hualde (red.) *Papers in Laboratory Phonology 9*. Berlin:Mouton de Gruyter. 65–86

Stæhr, Andreas 2010: "*Rappen reddede os*": et studie af senmoderne storbydren-
ges identitetsarbejde i fritids- og skolemiljøer. Københavnerstudier i Tospro-
gethed 54, København:Det Humanistiske Fakultet.

Zimman, Lal 2017: Gender as stylistic bricolage: Transmasculine voices and the
relationship between fundamental frequency and /s/. *Language in Society*,
46(3). 339-370. <https://doi.org/10.1017/S0047404517000070>

Nicolai Pharao

Lektor, ph.d.

Institut for Nordiske Studier og Sprogvidenskab

Københavns Universitet

nicolaip@hum.ku.dk

Agnes Aggergaard Mikkelsen

Cand.mag., assisterende redaktør

Det Danske Sprog- og Litteraturselskab

aam@dsl.dk